

Po listopadu 1989 byl Z. Smejkal rehabilitován, získal hodnost docenta, čímž se otevřela možnost denního studia filmové vědy. Studuje se spolu s divadelní vědou. Organizačně ji zajišťuje vytvořený Seminář divadelní a filmové vědy. Filmová věda byla pojata široce a vedle studia filmu zahrnuje studium televize a videa (externisté *Leo Rajnošek a Jaromír Blažejovský*, na postgraduální doktorandské studium byl přijat *Jiří Voráč*).

Zdeněk Srna

FOLKLORISTIKA

Začlenění folkloristiky do přednáškové a badatelské činnosti na fakultě se uskutečnilo ve dvou směrech. V době mezi válkami převládlo literárněteoretické a literárněhistorické pojetí lidové slovesnosti, realizované v přednáškách bohemistů a slavistů.

Literárněhistorický pohled převažoval v prvních samostatných přednáškách a seminářích, které od zimního semestru 1923/1924 konal J. Horák (→) pod názvem Studium lidové poezie slovanské v 19. století. V následujícím studijním roce přednášel o jihoslovanské epice a současně vedl seminář k rozboru srbských junáckých písní. O ruské lidové poezii přednášel v letech 1925/1926, 1929/1930, 1936/1937, 1946/1947 a 1948/1949 S. G. Vilinskij (→), který v podstatě navazoval na koncepci Horákových přednášek. Nový strukturalisticko-komparatistický směr zavádí od letního semestru 1928—1929 F. Wollman (→) v Úvodu do československé ústní slovesnosti a sbírání tradic (metodika). Tak začíná na filozofické fakultě folkloristika jako skutečně propracované vědní odvětví, i když zpočátku šlo výhradně o terénní výzkum slovesného folklóru, který Wollman organizoval za svého předchozího působení na Komenského univerzitě v Bratislavě. Wollman také jako první začal přednášet o slovanské slovesnosti, jejíž první část v r. 1928/1929 byla věnována lidové slovesnosti a mytologii Slovanů. O ní přednášel samostatně v zimním semestru 1929/1930. Ve Wollmanově činnosti se vystřídal seminář Četba epiky jižních Slovanů (1929/1930 a v zimním semestru 1937/1938), četba slovanských písní lidových (zimní semestr 1931/1932) a přednáška Ústní slovesnost československá (1931/1932 a 1938/1939), dále Srbocharvátská ústní slovesnost (1937/1938), Lidová slovesná tvorba ruská (1953/1955) a semináře, věnované ruským bylinám a ukrajinským dumám (1946/1947) včetně folklórního semináře pro rusisty (1953/1954). Wollmanovo meziválečné pojetí slovan-ských literatur a lidové slovesnosti se postupně specifikovalo, a když se po válce stal vedoucím katedry rusistiky a literární vědy, věnoval se převážně lidové slovesnosti východních Slovanů.

Do meziválečného období spadá také činnost R. Jakobsona (→), který ve studijním roce 1935/1936 vedl seminář, zaměřený na srovnávací rozbor lidových písní ruských a jejich českých ohlasů v díle Čelakovského. Mezi-
válečná folkloristika byla na fakultě zacílena téměř výhradně na lidovou

slovesnost Slovanů, sledovanou také v jejich vztazích k literárnímu vývoji. Sem patří i četba textů slovenských pohádek v lektorských cvičeních, která od stud. roku 1930/1931 vedl A. Gregor (→).

Větev literárně zaměřené slovesné folkloristiky ve výkladech literárních historiků pokračuje i po druhé světové válce jak ve zmíněné činnosti Wollmanově, tak v přednášce A. Závodského (→) o Čelakovském a vlivu folklóru na obrozenskou literaturu (1951/1952). Závodský věnoval pozornost oboustranným vztahům lidové slovesnosti a literatury u Čelakovského, Erbena, Bezruče, Martínka, Handzela aj. Dalším pokračovatelem Wollmanovy tradice byl J. Mandát (→), který od stud. roku 1959/1960 přednášel a psal o ruském folklóru.

Druhý, komplexně pojatý směr folkloristického studia se projevil po založení samostatného etnografického semináře. Jeho vedoucí A. Václavík (→) ve svých přednáškách a seminářích bohatě využíval slovesného a hudebního folklóru a považoval je za součást lidové duchovní kultury. Toto pojetí dále rozvinuli jeho žáci a je jedním ze specifických brněnských přínosů československému národopisu. Terénními výzkumy zjišťovaná funkčnost lidové slovesnosti, písní, tanců, nástrojové hudby a lidového divadla přispívá k modernímu pochopení ekologie folklóru a lidových obyčejů také v současné industrializované společnosti.

Komplexní pohled se projevil ve folkloristických přednáškách K. Fojtíka, který přednášel od stud. roku 1951/1952 o teorii folklóru a o lidové umělecké tvořivosti. Začal také přednášet o dějinách slovanského národopisu (od 1951/1952). Ve Fojtíkových přednáškách volně pokračoval O. Sirovátka z Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV jak výklady o teorii folklóru, tak i úvodem do folkloristiky (1953/1957) a začal také přednášet o dějinách české a slovenské etnografie a folkloristiky (letní semestr 1960/1961). V úvodu do folkloristiky (1959—1962) a v přehledu slovanského folklóru (1960/1961) pak pokračoval D. Holý (→), který se postupně specializoval na taneční a hudební folklór, o němž přednáší od 1963 dosud. Vede také semináře a diplomní práce. Hudební folkloristiku před ním přednášel I. Stolařík (1954—1957). Dějiny české a slovenské etnografie v evropských souvislostech převzal od svého příchodu na katedru v r. 1963 B. Beneš (→), stejně jako úvod do folkloristiky a seminář. Svého školení u F. Wollmana a P. G. Bogatyreva využil ke spojení etnografického a literárněvědného pohledu na lidovou slovesnost, což uplatňuje v přednášce o slovanském folklóru (1963—1980), o slovanské lidové epice (1964/1965), a o otázkách srovnávací folkloristiky. V souvislosti se změnou osnov převzal od r. 1978/1979 plně výuku slovesného folklóru, vedení seminářů a diplomních prací. Vede také seminář o lidovém divadle (od 1981). Pravidelně působí v Letní škole slovanských studií. Přednáškami *Folklórní žánry v tradiční kultuře Čechů a Slováků*, *Folklór evropských národů*, *Dějiny národopisu* a *Úvodem do folkloristiky* ukončil B. Beneš v roce 1993 svou učitelskou činnost na fakultě.

V letech 1970—1973 vedli Holý, Sirovátka a Beneš folkloristický seminář, jehož výsledkem byla kniha *O životě písně v lidové tradici* (1973). Folkloristikou se kromě lidového stavitelství zabývá také V. Frolec (→), který spolu s Holým vydal *Lidové povídky ze Slovácka* (1970) a v osmdes-

sátých letech samostatně další texty lidových povídek a vzpomínek. Je také autorem knihy *Bulharské lidové pohádky*, která vyšla česky (1971) a německy (1971). Zaměřil se na výzkum obyčejů a obřadů, zorganizoval deset symposií k této tematice a redigoval postupně deset svazků řady *Lidová kultura a současnost* (1974—1985). Bohatou činností V. Frolce ukončilo náhlé úmrtí v roce 1992.

Folkloristé jsou členy „Mezinárodní komise pro výzkum karpatské a balkánské lidové kultury“, Mezinárodní komise pro slovanský folklór“, členy redakcí časopisů *Národopisné aktuality*, *Ethnologia slavica*, *Slovenský národopis*, *Národopisný věstník československý*, *Český lid* aj. a vedou své posluchače kromě výzkumů také k aktivní spolupráci při přípravě folkloristických přehlídek a soutěží. Slovanský folklór je pravidelnou součástí Mezinárodního folkloristického festivalu ve Strážnici, jehož dlouhodobé koncepce z let 1963 a 1989 vypracovali fakultní odborníci.

Bohuslav Beneš

Václav Frolec